

ORADEA-MARE (NAGYVÁRAD)

11 octombre st. v.

23 octombre st. n.

Ese în fiecare duminică.

Redacțiunea :

Strada principala 375 a.

Nr. 41.

ANUL XXVIII.

1892.

Prețul pe un an 10 fl.

Pe $\frac{1}{2}$ de an 5 fl.

Pe $\frac{1}{4}$ de an 2 fl. 70 cr.

Pentru România pe an 25 lei.

Sloiul de ghiță.

— Novclă. —

(Urmare.)

Gin sat nu eră vorba decât de dēnsul. Numele lui eră purtat prin gura tuturor: Unul đicea că e amoresat, altul că e nebun, că are lipitură, smeu, c'a a dat în altele.

Se făcuse ciudat, reu aspru până și cu cea, mai mică ființă și cu cel mai mic lucru.

Cu țeranii de pe moșia lui, alte dăți, eră blând, îngăduitor; toți din toate părțile, alergau la el, ca la isvorul tămăduirii: care să-i cêră povețe, care să-l imprumute cu bani, care să-l facă naș și câte și mai câte dalde-astea.

Făcuse tuturor ce putuse și numai cu vorbă bună; acum inse nu te mai lipiai de dēnsul cu nici un chip.

— Dar ce o fi dat peste boerul nostru, mēi nea Sipică de umblă nóptea, așa d'a rasna, ca pricolicii?

— Nu știu, vericule, că m'am speriat, răspundea Sipică, care eră argat în curtea lui, nu știu că m'am luat și eu de gânduri: nu dorme, nici cât ai cōce un ou, nu stă să mânânce ca ómenii și, din firea lui cea blândă, s'a făcut reu, Dómne ferșel!...

— Știu eu ce-are boerul, mēi fraților, răspundea, Dinu Golășel, poreclit și Năsdrașvanul și, toți țeranii se

făceau rōtă impregiurul lui: ba că o fi tunsă, ba că o fi rasă, spunea el, iar ceialalți își dau cu socotēla câte ceva, inse nici unul nu se domiriă că ce pōte să aibă stăpânul lor.

Pe când erau adunați și vorbeiau astfel, Vintilă trecu în fuga mare pe lângă dēnșii.

— Na, na, iacă-l, iacă-l: Vorbești de lup și lupul la ușe. — A pornit-o iar la sănătoșa, strigă Sipică și, toți se 'ntórseră ca să-l védă; el inse dete pe lângă ei fără să le ia sēma; fugiă de par că venise răsmerița.

Cu calul inspumat de gōnă, ajugea până la capul satului, descălecă, se uită înspre sōre-rēsare, spre apus, în sfērșit, în toate colțurile ș-apoi, încălecă iarăș, se 'ntorcea ducēndu-și calul binișor la pas... Tot îi vorbiă, tot îl mângăiă și tot îi spunea, ce? — Nimeni nu șciea.

Schimbase viēță cu deseversire; nu mai avea tragere de inimă pentru nimic. Când și când mai deschidea câte o carte; avea câteva cu foile 'ndoite la părțile care-i plăcea lui mai mult; pe acelea numai, le mai

resfoiă el acum. După ce-și inchidea cartea, đicea în sine:

Amanții cei mai nenorociți au iubit, au fost iubiți, în viēța lor, dar eu, pentru ce óre mai trăesc?

Își inchipuiă toate femeile și fetele ce cunoșcea; ar fi voit să iubescă. Gândul lui rătăciă necontentit fără

GEORGE SION

în etate de 50 de ani.

de țel: Tóte îi păreau slute, tóte reci, tóte próste și stângace.

Câte odată se uită țintă la câte un lucru; sta in uimire, apoi rídea cu hohot. Alte ori luá condeiu, scriea câte un vers doue, apoi l'aruncá, luá hártia, o mototoliá, o svérliá jos și incepea să plângă. Doriá, îi lipsiá ceva!...

Intr'una din ȕile rēscolindu-și prin odae dete peste scrisórea dela sora-sa in care-l chiámá la nuntá; o citi, o mai reciti și ajungēnd la postscriptum, nu înțelegea aprópe despre ce erá vorba.

Vięta de neodihná și de neastēpēr, ce ducea d'atáta timp, par că îi intunecase órecum simțirea.

Pe când sta nedomirit cu scrisórea in mână, intrá Sipicá argatul lui și îi ȕise:

— Poftim boerule scrisóre dela oraș și, rēsucindu-se să esá, ingâná incet: citeșce, veȕi că póte ți-o fi d'a buná; mi s'a mánecat de carne de când stai tot imbufnat. Ți s'o fi inecat corábiele.

Vintilá, după ce citi scrisórea ce primise din nou dela sorá-sa; o indoi și incepū a se pregáti pentru plecare; intr'ęnsa, Zoe il inșciintá când s'a hotárit nunta Mariórei.

*

Se ridicase sórele ca de trei sulite și satul Zoileni párea pustiu. Sătenii pársiserá locuințele lor încá din rēvērșatul ȕorilor. Acum, toți se aflau la munca cāmpului. Din când in când acéstá liniște, ce domneșce véra prin sate in timpul ȕilei, e 'nteruptá numai de trecerea unei trásuri care, invēluitá in nori de praf, se pierde repede pe cale, iar bābele, cu furca in brēu, strīngēndu-și nepoții din mijlocul drumului, blastēmá pe cālētori că le-a făcut să le sará inima.

— Tiul ucigá-l tóca, strigá Voica, erá să ne calce copții... și voi nāsdrāvanilor că nu mai aveți astēpēr! Ia jucați-ve coala la umbra dudului, că remāneți schiloȕi, de vedem ce n'am vēȕut și baba scuipānd in degete din nou îi sfírīie fusul in mână.

— Pare-mi-se ori ásta care trecū fu boerul nostru, cumētrá Voicá, intrebá Dumitrana din curtea bisericeii.

— Nu bāgai sémá, cumetriță dragá, că fusei cu ochii după alde spurcatul de nepotu-meu, care, ori când trece câte o căruță, ími bagá câte un fier ars la inimá.

— El fu, il cunoscuí după calésca lui cea nouá; ce māndrețe de cai are, maicá Dómne, vēȕut-ai cumetriță dragá?

— Are da, dar de géba sūnt tóte, dēcá omul inimá pentru ele n'are; ce mi-a spus mie Mitru Sipicá, argatul lui, nu e bine feréscá Dȕeu.

— Dar ce e cumētrá, ce-e, ia spune-mi și mie?

— Ce să-ți mai spun? — Ia și el ca și toți flăcáii, ími pare că i s'a făcut de dragoste și ori e fermecat ori a cālcat in urmá rea.

Cát tainuirá astfel cele doue bētrāne; trásura, in care plecá Vintilá, se depártase; mult, ca un punct negru abiá se mai zăriá pe șoséua cotitá care ducea spre oraș.

Peste câteva ciasuri de drum el se și aflá sosit in curtea sorei sale; o bētrāná, care ținea de casa lor, il intimpiná și îi spuse că Zoe erá dusá de acasă, iar Marióra, nepóta lui, se aflá in grădinița ei, spre care femeia se 'ndreptá ca să-l cālăuzéscá.

*

Scápētá sórele. — Odatá de curēnd și bine ingriȕitá, grădinița Mariórei, párea un raiu; florile pare că-ți surídeau.

Avea intr'ęnsa fel de fel, dar trandafirii puși in giurul ei te 'mbētau de miros. — Te sláviá vanilia care se ridicá cât mai sus ca să-și agáte fragedele-i ramuri de crăcile trandafirilor. Garófa, roșindu-se că a remas mai pe jos, vestiá prin dulcele-i miros că și dęnsa nu e departe mult de továrașile sale. Roseta cu micșunica, stānd d'o parte la umbrá, schimbau tainice șópte intre ele. Iasomia se uitá blānd la dęnsele și din când in când mládiāndu-se se plecá furiș ca să le asculte tainuirea...

(Va urmá.)

SMARA.

Doue bētrāne.

O bētrāná, dar cochetá,
Sedeá la oglinda sa,
Făcēnd mare toaletá
Pentr'un bal ce-o așteptá.
Diamante prețioșe
Pe-a ei frunte străluciau;
Haine grele și lucșose
Corpul ei impodobiau.
O veciná cocoșatá
Cam de vērsta ei veni
Și cocheta de indatá
Cu ea 'ncepe a vorbi:
— Bine că veniși, îi ȕice,
Ca să veți cum m'am gătit.
Te rog uitá-te aice:
Cocul este nemerit?
Dar dantela cum îți pare?
Dar roșéta pe obraz...
Óre nu este prea tare?...
Dar oh! Dómne, ce necas!
Ce folos aceste tóte!
Cavalerii de acum
Tot la altele dau róte,
Mie nu-mi vorbesc nici cum!
Lumea de-astáȕi e stricatá:
Curtisanii spirit n'au.
Unde-i timpul de-altá datá
Când mai toți me adorau!

Iar vecina inteléptá
Íi respunde serios:
— Draga mea, nu ești prea dréptá,
Judecata-ți e pe dos.
Să stām strīmb, să vorbim bine:
Lumea e tot cum a fost;
Dar când bētrānēta vine,
Ni se pare lucru prost
Frumusețele spoite
Cu roș și cu suliman,
Séu cu haine strălucite,
Crede: nu plătesc un ban.

Să lāsám natura 'n pace,
Căci uritul nu putem
In frumșete a-l preface,
Măcar ori cât gust avem.

G. SION.

In maniera de a da și in alegerea obiectului se arată mai bine curtenia inimei.

Paul Forestier.

Comedie in 4 acte și in versuri, de *Emile Augier*.

(Urmare.)

MIHAIL.

Eu nu te-am silit, așa e?... dă-mi dreptate-ací și mie...
Pe departe, intr'o sêră, convorbiam de căsnicie,
Ți-amintești, și de Angela... numai două-am pomenit...

PAUL.

Dar îmi fu ca o lumină al ei nume-atunci rostit...
Am simțit in al meu suflet, mort pentr'ori și ce sperare,
Flacăra recunoștinței, foc din ce in ce mai mare,
Și plin de entuziasmul datoriei, m'am jurat
Ca să me plătesc de tine cât mai neîntârziat!

MIHAIL.

Ce plată, ce datorie?...

PAUL.

Iiei, am ținere de minte;
N'am uitat, o! cel mai sincer și mai devotat părinte,
Cel mai bun dintre prieteni! — și o spui cu glasul sus, —
La ce ștrașnică cruđime de copil, tu te-ai supus!
Și am înțeles îndată, că luând pe-a ta pupilă
Și că dându-ți dreptu 'n fine s'o numești a ta copilă,
Eu reinnoiam, pe-atâta cât puterea m'ajută,
Legătura ruptă dintre muma ei și dumneata...
Și m'am consacrat acestei sarcini, plin de fericire
D'a găsi vieții mele o trăsură de unire...

MIHAIL (*stringându-i mâna.*)

Drag copil! — Veđi cum in lume tóte au un bun sfêrșit?
Căutându-mi fericirea, tu pe-a ta ai întâlnit...
— Și eu socotiam că rana-ți e cu totul vindecată,
Când mi-ai cerut de nevêscă pe drăguța mea de fată.

PAUL.

Iiei, remâne multă vreme mort, un suflet vindecat
De-o puternică iubire prin disprețul meritat!

MIHAIL.

A! prea aspră-i vorba asta. Fie drept, fie capriciu,
Că a rupt cu tine, dómna, ți-a făcut destul serviciu...

PAUL.

Mult mai mare cât ți 'nchipui... Déc' ai ști care eră...
Și glumêta sórtă iarăș ce mai cursă-mi pregătiá!...
A! gândindu-me l'acêsta, îmi felicit buna pèză
De unirea fericită care me reinviézá.

MIHAIL.

Cu atât dar pentru dênsa fii mai mult îndurător,
Judecând ruptura voastră necesară-amênduror,
Cine șcie decă 'n sine n'a gemut mai mult de-olêcă
Pentru'un reu ce conșciința o siliá ca să ți-l facă...

PAUL.

Haida-de! pe plac amantul ajunsese-a nu-i mai fi...
L'a lăsat, când n'a fost chipul să-l mai pótă suferi,
Iată tot!.. De urmărirea ástui creditor, pe urmă
S'a temut și-a luat fuga fără a lăsá vr'o urmă!

MIHAIL.

Fuga ei, mult mai degrabă aș atribui-o eu
Trebunței înțelepte de-a sfêrși c'un lucru greu;
Șcîi, tãind in carne vie... Ori și cum ar fi, gândeșce,
Demná de a fi stimată, ori nedemnă, — ți-aminteșce
Că-i femeie și c'odată ai iubit-o...

PAUL.

Negreșit!

Tocmai că mi-aduc aminte d'asta! — Ei, dar in sfêrșit,
Déc'am suferit, acêsta e-un reu pentru'un bine póte...
Pórte-se ca toți aceia care au noroc in tóte,
Eu prea mult onor i-aș face, ciudă de-aș avé pe ea...
Rod al părăsirii sale este fericirea mea;
Așá dar, mult mai degrabă mulțămiri decát iertare
Eu îi datorez...

Scena III.

*Aceiași, ANGELA precedăud pe LEEA.*ANGELA (*cătră Leea.*)

E-acilea...

MIHAIL (*Leei care intră.*)

Sunt surprins așa de tare...

LEEА (*in doliu mare, rece și tristă.*)

Cum am înțeles depeșă, eu credeam aici a fi
Locul pentru întâlnire hotărît...

MIHAIL (*conducând-o la un fotoliu.*)

Nu tocmai aci...

Ce e drept, pe adversaru-ți l'așteptam la mine-acasă
Și 'nturnarea dumitale nu erá trebuincióasă,
Inse nu voiam acêstá neplăcere de a-ți da
La așá desbateri triste in persónă-a asistá...

LEEА.

Am cređut că nu-i nimica cu puțință fără mine;
Și ori cât demersul ásta este de cumplit in sine,
Inima-mi in dinți odată ce-am luat-o să pornesc,
Voi, fiind că sunt venită, mai degrabă să sfêrșesc.
E destul ca adversarul să vré bine să se pórte
Și sfêrșim: procesul ásta pentru mine e o mórte...
La din contră, ori ce drepturi gata sunt a-mi părăsi,
Să nu mai aud vr'odată iar de el a se vorbi...

MIHAIL.

O! afacerea de-i astfel, ține-o sigur ca sfêrșită...

LEEА.

Nu regret atunci dară că me ved aci venită.

ANGELA.

D'altfel, a-ți vedé nepóta, cel puțin nițel de tot,
N'aveai grabă?

LEEА.

Da, așa-e, pe nepótă... pe nepot.

(Lui Paul.)

Căci, prin sóța dumitale, iată-ne 'nrudiți, in fine,
Domnule, — cam după moda din Bretania, cum vine,
Inse ce-are-a face-acêsta: inrudiți cât de puțin,
Inrudirea-i cuiu ce prinde amicia pe deplin;
Și-apoi ea, ca și noblețea, anumit prestigiu câștigá:
S'ar puté de dênsa đice, de asemeni, că obligá...

PAUL.

Dómna, ve 'nțeleg și-odată cu domnia-vóstre-accept
O indatorire care va face geloși, ce-i drept...
De altmintrelea, pe stimă amicia mea clădită,
Nu avea nici o nevoie ca să fie întărită.

LEEА (*intorcând ochii și vedénd portretul Angelinei pe
mêsă.*)

E portretul teu?

ANGELA.

Da, Leea.

LEEAA.

Plin de farmec...

ANGELA.

Triumfez atunci...

Ți-a plăcut?

LEEAA.

Cum asta?

ANGELA.

Domnul îl găsește slut...

PAUL.

Pe lângă model, de sigur, nevestică adorată.

ANGELA.

Ce lingușitor!...

LEEAA.

Tot astfel îl făcu pe-al meu odată.

PAUL.

Nu eră, mi-aduc aminte, decât un biet început,

Neesperienții omul trebuia-a plăti tribut...

Eram tiner și junețea calea forte des greșește...

Astăzi mi-am găsit, in fine, calea dréptă ce priiește...

FIRMIN (*intrând.*)

Cineva, căruia domnul întâlnește are-a da,

E la domnul...

• MIHAIL.

Este dânsul, dâmnă, vii cu mine?

LEEAA.

(Aparte.) Căci eră și timp...

Da,

*(Tare.)*Să mergem. *(Angelei.)*

Draga mea, re-mâi cu bine.

ANGELA.

Mâne, singură din casă o să ies și viu la tine.

(Leea ese cu Mihail.)

Scena IV.

PAUL, ANGELA.

ANGELA.

Domnul meu, la ce-ți e gândul? Poți să-mi spui, te rog?

Aștept.

PAUL. *apucându-i amândouă mâinile și sărutându-i-le pe rënd.*Ține, curăție, ține tinerețe, spirit drept,
Bunătațe, inocență, — iată-ți ale tale nume.

ANGELA.

Uți iubire...

PAUL.

Și când cuget că sânt suflete, in lume,

Cu adâncul lor pe-atâta de corupt, de viermănos,

Pe cât sufletul ți-e candid, neatins și generos, —

Dâmnă, cum pot fi bărbații proști până pe brânci să cadă!...

ANGELA.

Pentru ce?...

PAUL.

Căci totdeauna la cochete se dau pradă,
Când ca tine genii bune încă se mai pot găsi...

ANGELA.

Pentru cine Țici acestea?

PAUL.

Pentru niște-amici...

ANGELA.

O fi

Și Sir de Beaubourg in numer?

PAUL.

El? de ce?

ANGELA.

Dela 'nturnare

Nu știu, dar a lui figură cam posomorită-mi pare...

PAUL.

Uite n'am băgat de sémă, de aceea sânt surprins.

ANGELA.

Ei, și-afară de acesta pôte-i aierul distins

Dobândit acum...

PAUL.

Nu, dragă, trebuie ceva să fie

Care-l róde... Da, in minte, uite-mi vine-acum și mie.

ANGELA.

Se arată rar, pe urmă; e distrat, scurt la cuvânt;
Pare-apoi că se silește ca să-și ia puțin avânt...

PAUL.

Și, ce-i curios cu totul, pentru cine firea-i șcie,

E că nu ne-a spus nimica din a lui călătorie,

Vr'o nenorocie, pôte, i s'o fi 'ntemplat pe drum...

Mâne-o să me duc la dânsul și-o să aflu ce și cum.

Scena V.

Acciași, ADOLF.

PAUL.

Când vorbești de lup...

ADOLF.

Conceta i-o și veți, se șcie bine,
Dâmnă, — omagiile mele respectuóse... Despre mine
Ve întrețineți, îmi pare... Ce Țiceți? Ve rog, urmați...

ANGELA.

Că prea rar acum, ca timpul cel frumos, ve arătați.

PAUL.

Și posomorit ca dânsul când pe plóia se aședă.

ADOLF.

O! am fost... Dar iată cerul că se reinseninează,
Ba chiar sórele s'arată pe orizonu 'mpurpurat, —
Și in chestiune-acesta viu la tine-a-ți cere sfat...

ANGELA.

De prisos ve sânt, așa e?... Tocmai este și venită
Vremea să me 'mbrac.

PAUL.

Da, du-te, nevestică mea iubită...

(Va urmă.)

D i a n a.

Bibliografie.

Biharvármegye oláhjai s a vallás-unio. Irta Bunyitay Vincze, a Magyar tud. Akademia levelező tagja. Bupapest 1892. (Românii din comitatul Bihorului și uniunea religioasă de Vincențiu Bunyitay, membru corespondent al Academiei științifice maghiare. Budapesta 1892.)

(Urmare.)

După acestea, trecând la capetele referitoare la uniunea bisericăscă a Românilor bihoreni (pag. 33—88), îmi permit a aminti, că aceeași materie e tratată și românește în «Istoria diecesei române greco-catolice a Orădei-mari» de Ioan Ardelean¹, carele inse absolvă mai răpede intervalul dela mórtea episcopului Aug. Benkovics († 1702) până la înființarea vicariatului greco-catolic (1748), nesmintit din cauză, că n'a dispus de atâtea documente ca dl Bunyitay. Dealtmintrenia scrierile ambilor se completează și confirmă una cu alta, de aceea, unde va fi trebuință, voi reflectă la amândouă.

Scriitorul maghiar incede de loc cu unirea Românilor din Bihor după restaurarea episcopatului latin de Oradea-mare, și recunoșce fără rezervă, că acel episcopat restaurat, de credincioșii sei catolici, numai prin unire a putut câștigă mai răpede credincioși în număr mai mare, adauge inse «așa s'a creștut atunci și încă vr'o 50 de ani după aceea» prin ce alude la eforturile Românilor de a se emancipă mai târziu de sub episcopatul latin.

Din contră, scriitorul român, vrând să apuce firul mai de sus, se încercă a demostă, că Românii din giurul Orăzii și al Beiușului înainte de propagarea calvinismului au stat sub iurisdicțiunea spirituală a episcopilor latini orădani, și au fost uniți cu biserica Romei.

E posibil să fie fost așa, dar acesta nu rezultă neapărat din documentele produse, dintre care unul, privilegiul protopopului Dan, memorat și mai înainte, tractează despre glóbe și sarcine județiale (birsagia et onera judicialia), care le storceau castelanii, voievozii și alți oficiali de pe preoții românești. De sub puterea atăror diregători se scot preoții și se eliberă de glóbele și esacțiunile acelora, concedându-se, ca causele în contra protopopului să se decidă de episcop, iară cele în contra preoților de protopop. Acastă concesiuone încă nu involvă iurisdicțiune spirituală, séu că acei preoții s'au considerat ca cei latini, căci în atare cas nu eră necesitate de privilegiu special. Drept că episcopul dăce: «preoții nostri valachali», ce a putut face și ca domn de pământ, pentru că pe toți locuitorii domniilor sale îi consideră de supuși ai sei. Altmintrenia nu trebuie să uităm, că pe acele timpuri Românii (Valachi, Olachi) se amintiau în opozițiune cu catolicii (Christi fideles): așa d. e. într'un document din an. 1445 se dăce apriat: «atât a creștinilor, cât și a Volachilor» (tum Christianorum quam Volachorum). Deci când distinge episcopul, «presbyterorum nostrorum Valachalicum» în lipsa altor documente mai decisive n'avem să grăbim cu conclusiuone, că acei români au fost sub iurisdicțiunea spirituală a episcopilor respectivi. Ce se atinge de espresiuonea «Archidiacon», este de observat, că în stilul curial

latin și în seculul nostru protopopii românești se numesc archidiaconi.

Al doilea document din an. 1736, epistola celor 178 de preoți reintoși la unire, nici prin cea mai forțată interpretare nu se pôte referi la timpul dinainte de calvinirea Românilor. Acei preoți din tracturile Lakság, Beszterce, Berettyó și Éer, care au fost mai tare infectate de calvinism, înainte cu opt ani au părăsit unirea, și acum reintoșându-se dăce: «noi de episcop legitim al nostru recunoșcem și alegem, precum și înainte de acesta am ales pe episcopii dela Oradea-mare.» Dl Ardelean pune pond pe espresiuonea «înainte de acesta am ales» și nu reflectează, că acei preoți n'au trăit înainte de propagarea calvinismului între Români.

Relativ la obiectul nostru mai are numitul scriitor unele aserțiuni, care nu se pot scóte din documentele provocate. Densul dăce, că voivodul Georgiu dela Gyepes a căpătat Ilyefalva ca resplată pentru desertarea ritului, pentru ce-l și muștră cu asprime. Ia Bunyitay se află întreg textul diplomei, în care nu se amintește nimica despre ritul, care-l va fi profesat voivodul nobil. Episcopul dă acestuia posesiuonea Ilyefalva, cu escepțiunea decimelor, ca recompensă pentru serviciile credincioșe prestate densului și bisericei orădane (nos consideratis et... pensatis multimodis fidelitatibus et fidelium servitorum mesitis... fidelis nostri dilecti nobilibus viri Georgii voivodae nostri de Gyepes per eundem nobis et ecclesiae nostrae Waradiensi... exhibitis ac impensis). Ací biserica orădană figurază ca posesoră a domniilor episcopești. Este inse de observat, că Andrei Scolari mai dă aceluiaș voivod șce sesiuni libere (decem sessiones liberas), nu șce intravilane curiale, cum are dl Ardelean.

La privilegiul voivodului dela Fel-Venter amintit în alt loc, se adauge «de oră-ce iobagii tare se impușinase în comuna respectivă din cauza epidemiei», și că Stanislau, tatăl voivodului, ar fi acelaș cu Stanislau de Syprach dintr'un document din an. 1345. Pasagiul citat nu ocure în document, iară identitatea celor doi Stanislai ar trebui demonstrată.

După această digresiune, reluând firul monografiei, cu care ne ocupăm, este de însemnat, că autorul ei se pare a fi ignorat documentele produse în memorata istorie a diecesei geat. orădane. căci, vorbind despre stăruințele lui Benkovics pentru unire, nu amintește valoroșă cooperare a episcopului dela Muncaci Iosif de Camillis. Densul ne spune, că Benkovics s'a năsuat a câștigă înainte de tóte pe preoții românești, dar despre prima aparițiune a unirei în Orade și ținut, precum și despre succesele ei d'abiă au remas date contimpurane; numai din scrieri mai târșie se află, că sub episcopul numit s'au unit unii preoți din dominiile episcopești din ținutul Orăzii și al Beiușului. Vicariul aceluși episcop, Stefan Farkas, a veghiat și asupra preoților uniți; acesta a testat uniților potire și alte recuisite bisericăști. Preoții din ținutul Beiușului iarăș au părăsit unirea, căci în an. 1711 a umblat între ei canonicul Mihaiu Kebell fără multă consolațiune, căci îi spususeră, că nu se plécă la credința, în care au fost sub Benkovics, până ce nu vor căpăta poruncă dela un episcop moldovan Alfatim. Unii aveau câte două, alții și câte trei muieri.

(Va urmă.)

TEODOR ROSIU
emerit profesor gimnasial.

Când cineva se mulțumește cu un lucru mic, dovedește că are într'ensul ceva mare.

¹ Pe cât știu, dl Ardelean, paroch greco-catolic în Borodulmare (Nagy Báród) mai are disponibile un număr mare de esemplare din istoria sa, care merită tótă atențiunea, mai vërtoș că cuprinde un repertoriu bogat de documente privitoare la Români, reproduse în limba originală, și în contestul istorici, traduse românește. Așa în partea I pag. 93—170, part. II pag. 71—137 se află documentele originale, între care multe prima dată publicate.

SALON.

George Sion.

În 1862 l'am vădut întăia-ora. Eră la adunarea din Braşov a Asociaţiunii transilvane, adunare imposantă care a intrunit elita clasei inteligente române din toate părţile. Atunci încă entuziasmul eră mare şi cu toate că prin Ardeal, ba nici în celelalte ţinuturi unde se află populaţiune română, nu erau căi ferate: se adunară fruntaşii de pretotindene, făcând călătorii lungi, olositoare şi scumpe, cu trăsura, căci fiecare se credea dator a se prezentă acolo, unde eră vorba să ne afirmăm ca un element de cultură. Astăzi, când reţeaua de căi ferate şi tarifa de zonă inlesneşte foarte călătoria, nu s'ar mai adună atăta lume română la o astfel de adunare. Acum călătoria pare şi mai grea şi mai costisitoare, fruntaşii din ţinuturile mai îndepărtate rămân aproape toţi acasă şi la adunările noastre culturale se ntrunesc mai cu seamă cei din împrejurime. Causa va fi de multe feluri, între ele inse nu este cea din urmă lăncedirea entuziasmului, care nu cunoşce pedeci, jertfe şi frică.

Inse nu am de cuget să discut cestiunea acăsta. Constatez numai faptul, care de sigur este un regres. Atunci erau alte timpuri şi în ele adunarea de atunci din Braşov străluceşte ca un far luminător. Pote că va fi contribuit la succes şi situaţiunea politică de atunci, dar mai cu seamă motivul, că acăsta a fost prima adunare culturală a noastră însoţită şi d'o espozitie de industrie românească. Ori cum, adunarea acăea a fost cea mai frumoasă din câte am vădut.

Un farmec deosebit a primit adunarea prin participarea unor bărbaţi de litere din România. Între ceialaltii, ţin minte c'a fost acolo Sion şi Odobescu, primiţi pretotindena cu ovaţiuni. Le-am făcut cunoşcinţa în ospitala casă a regretatului Iacob Mureşanu, unde fui găzduit câteva zile cu multă afabilitate în calitate de raportor al diarului «Concordia» din Budapesta, la care începusem a lucra.

Reposatul director al »Gazetei Transilvaniei« ducea o casă deschisă, pe timpul adunării măsă-i eră pururea aşternută pentru oşpeţi şi n'a fost om de oşpe-care greutate vinit la adunare, care să nu se fi cređut dator a-i face vizită. Acolo am făcut cunoşcinţa şi cu Andrei Mureşianu, despre care am publicat suvenirile mele de mult în colónele acăstei reviste.

↳ Mi-a rămăne pururea neuitat momentul în care fui prezentat poetului Sion.

Pe vremile acele dănsul eră foarte popular; tinerimea cântă la toate ocaşiunile poesia lui «Mult e dulce şi frumoasă limba ce-o vorbim!» acest apel la sentimentul naţional al unor generaţiuni amortite. Toţi şcieam versurile sale de rost şi ne închinam cu stimă autorului, care print'o limbă uşoră exprimă sentimente de obşte.

Ênsu-mi un începator, îl aveam drept ideal, pe care-l vedeam cu atât mai sus, căci criticase fără nici o cruţare nişte încercări ce-i trimisesem pentru revista sa. N'am făcut ca unii tineri de acuma, cari în cazul decă nu le publică «primele lucrări», vin de te'njură în cutare diar. Cu sfielă şi cu emoţiune primii mâna ce-mi întinse şi care strînse pe a mea cu căldură.

Atunci Sion avea numai patru-deci de ani, se află în vigoarea bărbăţiei, cu toate aceste părul îi eră alb, ceea ce făcea o impresiune surprindătoare, dar din ochi îi strălucia focul bunătăţii.

Me ntrebă ce lucrez şi me incuragiă, dându-mi sfaturi indulgente şi binevoitoare. Vorbele lui mi-au fost suvenirul cel mai preţios ce mi-am adus dela acea adunare.

Sion eră unul din puţinii bărbaţi de dincolo, cari noşceau mai deapropo starea românilor de dincoci. Ca esilat în 1848, se refugiă în Ardeal şi din întemplantare luă parte şi la memorabila adunare naţională dela Blaş pe Câmpul-libertăţii; tot în vremurile acele petrecu mai îndelung şi'n Bucovina, unde familia Hurmuzachi şi alte familii române fruntaşe îl aveau prieten până la moarte.

De atunci şi până acuma a vinit mai de multe ori la noi, a luat parte cu ambele sale fiice şi la adunarea din Sibiu în 1882 a Asociaţiunii transilvane, de unde cu câţiva prieteni îl însoţiram până la Căneni, i-am fost cicerone câteva zile şi'n Budapesta, — şi'n timpul acăsta, în mijlocul atător decepţii, izbit şi el ca toţi scriitorii noştri de indiferentismul general, l'am vădut cum îmbătrâneşte de ani, dar n'am observat nici odată să i se fi stîns focul sacru al rēvnei d'a lucra şi speranţa succesului în viitor.

Ca toţi scriitorii noştri bătrâni, a avut şi el tăria credinţei, care l'a ţinut purure departe de pesimismul bolnăvicios al epocii mai noue. Eră prea convins de triumful cauzei române; acăsta convingere i da putere să înfrunte pedecile ce-l întimpinău. Nu interesul material, ci un ideal îl indemnă să lucreze, idealul d'a-ş vedea naţiunea înaintând.

El n'a fost unul din poeţii noştri mai mari, dar iniurirea sa asupra epocii în care a lucrat l'a înălţat la un loc distins şi i-a făcut numele neperitor în analele literaturii noastre.

Prin poesile sale glumeţe-satirice, din care unele sânt imitaţiuni după Béranger, precum şi prin fabulele-i originale a combătut cu succes slăbiciunile vieţii publice sociale; prin cântecele lui naţionale a deşteptat sentimentul patriotic cam lăncedit; prin traducţiunile sale istorice a contribuit la cunoşcerea trecutului nostru; prin piesele ce a tradus a desvoltat gustul lucrărilor dramatice în limba română şi prin revista ce a publicat a dat un avânt nou literaturii noastre beletristice.

N'a învăţat multe şcoli, s'a perfecţionat ênsuş şi tot ce-a profitat prin studiile sale l'a pus în serviciul literelor şi ştiinţei române.

Pentru toate aceste, drept resplată, s'a bucurat de recunoşcinţa şi stimă generală, ceea ce s'a manifestat prin votul Academiei noastre, care l'a ales membru al ei, oferindu-i odată şi un premiu pentru lucrările sale.

În anii din urmă suferia mult de astmă. Vedeam cu durere toţi, cum corpul seu athletic se gârboveşte şi spiritul-i vioiu se posomoreşte. Nu mai putea lucra, cu toate aceste la şedinţele Academiei se prezentă regulat şi de multe ori luă cuvântul, care abia se mai audia.

Din o şedinţă mi-a trimis şi mie suvenirul cea mai preţiosă ce am dela dănsul: o scrisore prin care grăbi să me înştiinţeze, că Academia m'a ales membru...

La şedinţa din urmă a sesiunii trecute n'a mai putut vini, fiind foarte slab. După încheiere m'am dus la dănsul şi la stimata-i familie să-mi iau remas bun. Spunându-i ce decisiuni luarăm în şedinţă secretă, drept omagiu din partea Academiei, relative la serbarea jubli-

bileului de 80 de ani al aniversării marelui nostru George Barițiu, doue lacrimi de bucurie i izbucniră din ochi...

Momentul despărțirii a fost d'o duioșie cutierătoare. M'a îmbrățoșat și m'a sărutat cu atâta căldură, ca cel ce-și ia remaș bun pe vecie.

— N'am să-l mai văd, — îmi șisei cu inimă tremurândă, privind înc'odată din ușe spre el.

Și nu m'am înșelat. A murit în săptămâna trecută... Dar poate să moră un poet? Vięta corpului se stinge; inse ființa lui spirituală, poetul trăcește 'n etern.

IOSIF VULCAN.

*

George Sion s'a născut în comuna Hârșova, județul Vaslui în Moldova, la anul 1822. Originea familiei lui datéză de pe timpul lui Stefan cel mare. În cronicile Moldovei se vede figurând aprodul Sion, unul dintre cei trei arcași cu cari s'a întrecut Stefan cel mare când a voit să fondeze mănăstirea Putna. Se dice, că acel aprod ar fi fost fiul hanului tătăresc, emigrat din Crimea în urma unei revoluțiuni și dându-i-se în botez numele Sion. Acesta s'a ilustrat prin mai multe fapte eroice în trupele de voluntari sub Stefan cel mare și în fine s'a împămēntenit prin însurătoare cu o nepotă de soră a marelui Domn. Din acel tătar s'a pogorit familia Sion, din care făcea parte și repositul nostru poet.

Părinții lui, nefiind ómeni cu dare de mână, nu l'au putut ține mult timp la școlă; astfel el a studiat numai doue clase în liceul St. Sava din București. Apoi, în etate de 16 ani, s'a întors la casa părintescă, unde fără să fi cetit alt ceva decât Alecsendria și câteva din romanțele lui Beldiman, fără să cunoscă altă limbă, decât cea românească, începù să scrie versuri.

Atunci tatăl-seu l'a dus la Iași, unde tinerul Sion primì un post, continuând în orele sale libere studiile sale interrupte și indeletnicindu-se și cu lucrări poetice. A și început să publice unele prin gazetele literare de atunci și mai cu semnă în «Fóia pentru minte, inimă și literatură» din Brașov.» Aceste și mai cu semnă poesile lui satirice i-au făcut un bun renume prin Moldova și pretotindene; dar totodată a ajuns și persecutat din partea guvernului, încât la 1848 a fost silit să emigreze în Transilvania și Bucovina, despre care ne povestește niște amintiri interesante în volumul seu de «Suvenirii.»

La 1856 s'a întors în țēră. În 1861 a fondat «Revista Carpaților», care a trăit doi ani. De atunci a scris multe de tóte, poesii și prosă.

Principalele sale lucrări sânt: Poesile glumețe și satirice, care au apărut la 1857 sub titlul «Din poesile mele.» Aceste i-au creat renumele, ba i-au stērnit și imitatori, dintre cari cel mai de frunte a fost George Tēut, fără ca cineva să observe, că ēnsuș el imiteză mult.

Tótă tinerimea cāntă esaltată:

Dómne cât e de frumósă etc.

Și nime nu căutá decă este originală poesia, cu atât mai puțin șcica, că aceea-i făcută după una a lui Bé-rager, care începe tocmai cu vorbele:

Grands dieux! combien elle est jolie!

Și al cărei refren numai într'atâta difere de al lui Sion, că în loc de:

Și eu sânt bētrân!

incheie cu un contrast mai potrivit frumuseței iubitei sale, adica cu vorbele:

Et moi, je suis, je suis si laid!

Fabulele lui publicate sub titlul «O sută și una fabula» au o valóre mai trainică; dintre piesele sale mai reușită este comedia «Influența morală;» dar traducerile din Voltaire, Racine și Molière îi vor păstrá mult timp numele. A tradus și: «Istoria generală a Daciei», în III volume, după Fotino; «Istoria țērii românești» după frații Tunusli. Lucrarea lui cea din urmă este volumul de «Suvenirii» de călătorie din 1848—9.

Academia Română l'a ales membru în 1868; subiectul discursului de recepțiune i-a fost «Fabulistul Do-nici.» A murit ca președinte al secțiunii literare.

*

Familia jalnică a decedatului a trimis următorul anunț funebral:

Elisa Sion, Florica și Eug. Voinescu, Marica Sion, Catinca Mihail, Maica Agafia Sion și Maria Sion.

Familiiile: Sion, Skina, Mărculescu, Dim. Giani, Fănuță și Iatropulo, au durerea a ve face cunoscut încetarea din viेतă a prea iubitului lor soț, tată, frate și vēr:

George Sion

membru al Aademiei Române

incetat din viेतă la 1 octombre, în vērștă de 71 ani,

Ceremonia funebră va avé loc, vineri 2 octombre, la 3 ore p. m., în biserica Sf. George-nou, de unde cortegiul va porni la cimitirul Șerban-Vodă (Bellu.)

București, 1 octombre, 1892.

*

Academia Română intrunindu-se tocmai în ziua înmormēntării în ședința ordinară, a ridicat ședința în semn de doliu.

Totodată, conform usului de pân' acuma, a decis a pune în marea sală portretul repositului coleg, lângă a celorlalți membri încetați din viेतă.

[Serviciul funebru s'a oficiat în 2/14 octombre la 3 ore în biserica Sf. George, de cătră archireul Orleanu. Cu ocasiunea acēsta aci s'au rostit doue discursuri, unul de cătră dl Iacob Negruzzi unul din vicepreședinții Academiei Române, în numele acestui corp literar; altul de dl Const. Notarra, artist al Teatrului Național, în numele acestei instituțiuni culturale.

Cordónele carului funebru erau ținute, în numele Academiei, de dnii membri V. Manțu, Gr. Tocilescu, Gr. Stefanescu, iar în numele prietenilor de dl C. Bălcescu, fratele regretatului istoric Nicolae Bălcescu.

Doliul erá condus de dl Eugen Voinescu, fostul consul general al României la Budapeșta, ginerele repositului poet. În urmă viniá familia și prietenii, printre cari membrii Academiei dnii Aurelian, Spiru Haret și dnii St. Sihleanu, Vintilă Rosetti, I. G. Brătianu, R. Theodori, O. Orescu, D. Giani etc.

În trăsuri vēduva dna Elisa Sion, ficele dna Voinescu și dșóra Maria Sion, sora Agafia Sion, dómnele Sihleanu, Rosetti, Giani, Mărculescu, Fănuță și alte rude și amice ale familiei.

Afară de cununile din partea familiei, s'au vēđut a Academiei Române, a ministerului de instrucțiune publică, a familiei Xenopol și altele.)

[La mormēnt a vorbit dl Nicolae Ionescu, luându-și remaș bun în numele Academiei Române.]

Astfel s'au dat ultimele onoruri poetului, care ne-a lăsat drept moștenire cuvintele:

Ah! vorbiți, scriți românește,
Pentru Dumneđeu!

Diana.

— La ilustrațiunea de pe pagina 485. —

Diana, țină pădurilor, a riurilor și izvoarelor, Sânt-Diana de acuma din gura poporului nostru, a fost totdeauna un subiect plăcut pentru pictori, cari o reprezentau prin o feciără viguroasă. Un astfel de ideal este și cel înfățișat prin ilustrațiunea din nr. acesta.

*****

Bonbone.

X... murind a lăsat totă averea sa soției sale, cu condiție ca ea să se căsătorească din nou.

Acastă donațiune cră urmată de aceste rënduri:

«Voesc a fi sigur, că se va află un om care in toate ȳilele va regretă mórtea mea.»

*

Doctorul Nicu, care e fórte ambițios, ȳicea eri intr'o adunare:

— In sfârșit, eu ȳic că lumea e nerecunoscătoare cu medicii. Abiă decă la douedeci de ani se ridică un monument ca să se perpetue memoria vr'nuia din ei.

— Oh! doctore, respunse cineva, dar toate cimitirile sânt pline de monumente.

*

Un actoraș tiner cere sfaturi dela un actor mai bătrân.

— Cum trebuie să me imbrac ca să joc rolul casierului?

— In haine de călătorie, respunse, cel din urmă.

*

O domnișoră întrebă pe duhovnicul seu:

— Spune-mi, părinte, e păcat când las pe vărul meu să spue că sânt frumósă?

— Da, pentru că face păcat oricine incurajeză minciuna.

*****

LITERATURĂ și ARTE.

Locuri vacante la Academie. Dela sesiunea generală încóce a Academiei Române din București au murit trei membri și anume Melchisedec, Cobălcescu și Sion; la inchiderea sesiunii au ramas doue locuri vacante: a lui Alecsandri și a lui Kogălniceanu, prin urmare acuma numărul locurilor de implinit s'a urcat la cinci. Aceste se impart astfel: doue (Alecsandri și Sion) in secțiunea literară; doue (Kogălniceanu și Melchisedec) in secțiunea istorică; unul (Cobălcescu) in ceea a științelor. Cei trei morți in anul acesta au semnat încă adresa de felicitare la jubileul de 80 de ani al aniversării dlui George Barițiu.

Istoria filologiei române. Terenul filologiei este acela, care la noi români are mai mulți cultivatori. Incepând cu Samuil Klein, carele inainte cu o sută de ani și mai bine, a publicat prima gramatică română, și până'n ȳilele noastre, o mulțime de învățați români s'au perëndat cu lumile lor spre a conduce mersul acestei științe. Feluritele fase ale progresului nostru in filologie ofer materii fórte interesante și instructive pentru istoria acestui ram literar. Dl Lazăr Șăinén, distinsul lingvist și profesor din București, a și imbogățit literatura română cu o astfel de lucrare, care a apărut ȳilele trecute acolo in editura librăriei Sococ et Comp. Volumul de 455 pagine pórta titlul: «Istoria filologiei române.

Studii critice.» Cartea e dedicată «Memoriei venerate a lui Timoteiu Cipariu, autorului «Analectelor» și al «Principiilor» maestrului ilustru care a inaugurat studiul istoric al limbei române.» Acăsta dedicațiune, in mijlocul curentului de acuma dela București, nunumai arată curagiu, dar totodată ne spune din capul locului, că avem d'a face cu un om de științe, care de și nu admite principiile marelui nostru filolog, dar îi admiră meritul d'a fi inaugurat studiul istoric al limbei române, nu ca dróia de saltimbanci literari, cari fără macar să fi citit pe Cipariu, cum prind condeiul in mână, se cred in drept a-și bate joc de figura lui nemuritoare și de tot ce a produs șcóla lui, par că nu tot din șcóla acăsta ar fi eșit și conducătorii lor. După dedicațiune urméză prefața dlui B. P. Hașdău, care spune cu mândrie, că autorul i-a fost elev; apoi incheie cu următoarele principii teoretice fundamentale: 1, a studiá fenomenele linguistice tot'dauna in legătură cu istoria; 2, a urmări tot'dauna fenomenele linguistice in circulațiunea lor in graiu.» Urméză o introducere, in care face istoricul inceputurilor de lingvistică, și intră in materie. In capitolul prim, «limba română in occident», se ocupă cu formulele de Tatăl-Nostru, de scriitori și istorici, de romaniști și linguiști. Un capitol e dedicat poligloților români, altul învățământului gramatical in epoca fanarioților. Ne dá portretul literar al lui Ienachiță Văcărescu și Iordache Golescu. Descrie șcóla etimologică ardelénă, espunând activitatea lui Radu Tempea, Iorgovici, Petru Maior, Laurianu, in frunte cu Cipariu. Apoi schițeză tendența italianistă represintată prin Eliad. Trece la șcóla fonetică bucovinénă a lui Pumnul. Face o privire asupra lexicografiei române, incepând dela Iorgovici până la Etymologicum Magnum Romaniae. Vorbește despre elementele române in limbile străine și incheie cu starea actuală a filologiei române. Câte capitole, tot atâte studii prețioase, care dau lucrării o valóre innaltă. Și toate aceste sânt espuse in o limbă ușoră și frumósă, încât oricine póte să cetescă lucrarea cu cea mai mare plăcere. Dl Șăinenu in adevăr a făcut literaturii un bun serviciu, pentru care îl felicităm din inimă. Incheiám acăsta scurtă dare de sémă, cu vorbele dsale: «Vechiá noastră literatură remâne încă o carieră vastă, deschisă viitorilor cultivatori ai trecutului literar. Studiul ei, inaugurat cu atâta succes de Cipariu și continuat pe o scară mai intinsă de dl Hașdău, câștigă un teren din ce in ce mai solid, mulțumită mijlócelor de cari dispune astăzi muncitorul. Negreșit, multe monumente remân încă de publicat, dar mai multe încă de ficsat și de limpedit. Critica și interpretarea tectstelor vor trebui să ocupe pe viitor un loc din ce in ce mai insemnat in domeniul filologiei române.» Prețul 5 lei.

Carmen Sylva criticată. Se șcúe, că regina-poetă Carmen Sylva a scris o dramă despre Meșterul Manole, care ș-a ingropat soția in zid, numai ca să póta terminá edificarea mănăstirei de Argeș, precum visase. Acăsta piesă mai an s'a jucat la Viena, inse n'a avut succesul dorit. Acuma la București a apărut o critică a piesei Carmen Sylvei; critica nu e semnată, dar se ȳice, că a eșit din condeiul dlui Dela Vrancea. Acesta reprobéză, că augusta autóre a făcut din soția Meșterului Manole o femeie vinovată, din zidirea tragică a ei o resbunare spaniolă a Meșterului Manole și din Neagoe Basarab un Don Juan, care pentru póftele lui a făcut din nefe-ricitul Manole un soiu de Othelo.

»*Povestiri*» alese și intocmíte de Petra-Petrescu, Brașov, tipografia A. Mureșanu. 1892. 8° mic 200 pag. Petra-Petrescu e scriitor cunoscut publicului român prin

mai multe publicațiuni instructive. Biografiile române, lucrate după Grube; Mandrin, căpitanul bandiților, novelă după Cl. Robert; Nepotul ca unchiu, comedie de Schiller; Satul cu comorile, novelă localisată; toate sînt traduceri și prelucrări eșite din pîna dlui Petra-Petrescu și sper, că puțini cărturari români sînt, cari să nu le fie cetit și pôte că și recetit. Mai avem și scrieri originale dela P. Petrescu, anume un «studiu din economia națională», o scenă dramatică: «In munți» și biografia lui Ciprian Porumbescu. «Povestirile», ce ni le presentă acum autorul, sînt o colecțiune de povești traduse mare parte după scriitorul rus Leo Tolstoi. Ele sînt scôse din viața poporului și sînt menite pentru popor. Tote au fond religios-moral și se termină cu învățatură religioasă-morală și practică. Compozițiunea lor e foarte interesantă, încât începînd a ceti, nu o poți pune din mână pînă ce nu ai ajuns la capătul unei povești. Limba, in aceste povestiri e română-poporală, simplă și clară, ușor curgătoare, încât o pôte pricepe și necărturarul cetindu-i-se. Colecțiunea cuprinde 17 bucăți sub următoarele titule: 1. Iubește și nația și legea, 2, Un esilat (Tolstoi), 3, Din ce trăesc ômenii (Tolstoi), 4, Bêtrânul și sôrtea omenescă, 5, Aur (Tolstoi), 6, O clipită de mană, 7, Luminarea (Tolstoi), 8, Cine a iscodit rachiful (Tolstoi), 9, Cel mai vrednic, 10, Stinge focul pînă nu ia flacără (Tolstoi), 11, Resplată târzie, 12, Sluga Drăcului (Tolstoi), 13, Prisonierul din Caucas (Tolstoi), 14, Cei doi bêtrâni (Tolstoi), 15, Păscălitorea, 16, De cât pămînt are lipsă un om (Tolstoi), 17, Unde e iubire, acolo e și Dumneșu (Tolstoi). Cele mai multe din aceste povestiri au eșit in «Gazeta Transilvaniei» sub pseudonimul de «Moșul.» — Tiparul încă e curat, textul cu litere cicero mari, încât se pôte ceti fără încordarea ochilor. Hîrtia e albă și broșura bine cusută și provădută cu părăți de hîrtie mai grosă, încât nu se va risipi cartea după primele folosințe. Din toate aceste rezultă, că Povestirile dlui Petra-Petrescu merită a fi cetite cu deosebire de tinerimea școlară și de popor, ca o lectură instructivă și ușoră. Se recomandă deci cu totă căldura a se procură pentru bibliotecile școlare și populare! Prețul e 75 cr. — I. Lăzăriciu.

Cărți noue. Dl Traian Demetrescu a publicat la București un volum elegant sub titlul «Intim.» — Dl George Adamescu a dat la lumină tot acolo o broșură cu titlul «Luptele pentru naționalitate.» — Dl Beldiman a scos de sub tipar o operă de mare valoare: «Curs de patologie experimentală (bactereologie) a dlui profesor dr. V. Babeș. Tragem atențiunea medicilor nostri asupra acestei publicațiuni interesante.

TEATRU și MUSICA.

Ateneul din Craiova ș-a ficsat in dumineca trecută programa conferențelor. Inaugurarea conferențelor va in ziua de 30 octombrie, cu care prilegiu se va ține o serbătoare literară musicală. Seria conferențelor va incepe la 6 noiembrie. Conferențarii, cari s'au înscris pînă acum sînt: Dni George Bușilă: Despre Enache Văcărescu la Viena; I. Oțetelișcu: Români din Transilvania; Ahil Gheorghiu: Forțele Naturei exploatate de om; Mihail Strajan: Cestiuini pedagogice; Mihail Trișcu: Studii asupra criminalilor; George Buzoianu: Determinismului in Istorie; N. P. Guran: Pressa periodică, Istoria și rolul ei; Părintele Brănescu: Despre moravuri. Conferențele se vor ține, ca și anul trecut, in Teatrul Național.

Ștefaniță Vodă, tragedia in 5 acte a dlui Iosif Vulcan, va fi prima piesă originală nouă care se va jucă in stagiunea acêsta la Teatrul Național din București.

Distribuțiunea rolurilor este următoarea:

Ștefaniță vodă	dl C. Marculescu.
Magda Arbure	dna Ana Ciupagea.
Arbure, hatman	dl Al. Mateescu.
Tóder	dl I. Livescu.
Nichita	dl C. Costescu.
Petru Cărăbăț, vornicul mare	dl I. Cârja.
Despina, fiica lui	dna Aristița Romanescu.
Șerpe, postelnic	dl C. Nottara.
Ivașcu, logofet	dl I. Petrescu.
Sima, vistiernic	dl N. Vasilescu.
Costea, părcălab	dl Ar. Marinescu.
Teoctist, mitropolitul Sucevei	dl V. Leonescu.
Cucuta	dl I. Brezeanu.
Sfredeluș	dl V. Toneanu.
Dringoi	dl I. Jianu.
Un boer	dl I. Cuțarida.
Un alt boer	dl I. Dimitriu.
Un om din popor	dl I. Munturcanu.
Un alt om	dl P. Liciu.
Un curier	dl Al. Demetrescu.
Un ușier	
Un sol	dl P. Liciu.
Un martor	dl I. Montureanu.

Mascagni despre sine. Tinerul, dar renumitul autor al operci «Cavaleria rusticana» petrecînd in luna trecută la Viena, asupra creațiunilor sale s'a exprimat cață un diarist de acolo astfel: «Eu atribuesc succesul acestei opere in mare parte scurțimei ei și repede acțiuni dramatice. Deosbiciunital public italian cerea ceva nou. De 20 de ani italienii au gustat numai opere lungi, obositoare, care nu convin spiritului și gustului italianului; de aci monotonia și instrăinarea publicului dela teatru. Eu am voit să fac o operă care să deștepte interesul publicului nu numai prin musică, ci și prin o acțiune puternică. Materia dramei lui Verga mi-a servit de minune spre acest scop: la prelucrarea musicală după libretul dlor Menasci și Targioni-Tozzetti mi-a reușit tot spre marea mea mulțumire — pînă la partea finală. După multă gîndire și resgîndire am ajuns in fine la convingerea, că cuvintele din dramă: Hanno ammazzato compare Turiddu. (A omorit pe cumetrul Turiddu) formeză și pentru operă finalul cel mai bun. Nu me consider de un reformator al musicci. Ini atribuesc numai meritul, că «Cavaleria» mea a indemnat și pe alți tineri compositorii de a trată subiecte reale. Sînt cu trup și suflet partisanul «Verismului» in dramă și in operă; cred inse că și aci, in vederea succesului artistic, nu trebuie să abuzezi. Eu ênsumi după «Cavaleria rusticana», cu totă primirea favorabilă cu care a intimpinat-o publicul, nu mai umblu după o evidentă materie realistă, de ôră-ce me tem să nu trec peste marginile «permisului.»

Mocean și Velescu la Chicago. Dni Mocean și Velescu, cari au fost la espositia din Paris 1878; la cea din Turin, 1884; la Roma, Madrid, Calcutta etc., se vor duce acum și la espositia universală din Chicago dela 1893 impreună cu mai mulți elevi.

Musică română la Berlin. Dl Ioan Sibilian (Galuscă), musicant in Brașov, va plecă cu trupa sa musicală la Berlin, unde va da concerte in cursul iernii viitoare.

BISERICĂ și ȘCOLĂ.

Știri bisericești și școlare. *Dl Teodor Once*, notar în B. Lazuri, aprópe de Beiuș, a depus la consistoriul gr. or. din Oradea-mare o fundațiune de 500 fl., ca din vînitul ei să se ajute școla profesională gr. or. din Cărbunari, comuna sa natală. — *Dl George Tigu* din Pecica-română a dăruit bisericeii de acolo niște pămînturi în preț de 3000 fl. — *Dl Costache Ionescu* din București a donat bisericeii gr. c. din Giuluș, în archidieceza Blășul, 1000 lei.

Serbătore școlară 'u Brașov. În duminica trecută s'a ținut în școlele centrale române din Brașov serbarea Stei Sofii, patróna acelor școle. Cu ocașiunea acésta dl profesor Ghiță Popp rosti un discurs despre «Idealul tinerimei române», care a fost fórté bine primit din partea auditorului. Oratorul a accentuat, că educațiunea trebuie să tindă în deosebi la formarea caracterelor. Înainte de discurs s'a celebrat sfințirea apei de către prooții I. Petricu, B. Baiulescu, V. Voina și I. Prișcu; după care corul școlarilor, sub conducerea profesorului Nicolae Popovici, a cîntat imnul «Impérate ceresc». După discurs iarăș a cîntat corul.

Jubilen școlar. În anul acesta s'au serbat mai multe jubileuri școlare în Oradea-mare. Cel din urmă s'a ținut în săptămîna trecută. De asta-dată s'au intrunit colegii de școlă cari înainte de asta cu 15 ani au făcut examenul de maturitate. Intre ei au fost și câțiva români și anume dnii dr. George Plopu avocat în Arad, dr. Florian Stan profesor gimnasial în Beiuș, Eugen Venter paroc gr. c. în Genyète.

Societatea pedagogilor din Arad. Societatea de lectură a tinerimei dela institutul pedagogic din Arad s'a constituit la 9 octombrie, pentru acest an școlar astfel: președinte Kd. do in profesinelor Augustin Hatanca; v.-președinte Romul Konan pedagog curs. III; secretar Petru Muntean pedagog curs. III; notar Ioan Țerău pedagog curs. III; casar Avram Blășiu pedagog curs. III; bibliotecar Nicolau Tiru pedagog curs. III; vice notar Aurel Mikloși pedagog curs. II; v.-bibliotecar Petru Jurma pedagog curs. II. Comisia literară: președinte Iancu Lupu pedagog curs. III, Dimitrie Micu pedagog curs. III, Nicolau Nicorescu pedagog curs. III, Crăciun Ignuța pedagog curs. III membri. Comisia de revisiune: președinte Petru Bugnariu pedagog curs. III, Constantin Leuca pedagog curs. II, Vasiliu Jurgiu pedagog curs. I membri; Sabin Bogdan pedagog curs. I controlor.

Adunare învătătorescă. *Invătătorii din tractul Aradului* vor ține prima lor conferență în comuna Cenadul-unguresc la 13/25 octombrie, sub presiul dlui Ioan Efticiu, notar dl Iosif Moldovan.

C E E N O U ?

Hymen. *Dl Petru Moga* și dșóra Mariți Grecu se vor cunună la 30 octombrie în biserica gr. or. din Sibiu-cetate. — *Dl Ioan Vătășan* și dșóra Hirsilia Toma s'au cununat la 20 octombrie tot în acea biserică. — *Dl Vasile Nistor* și dșóra Elena Aron ș-au serbat cununia la 9 octombrie în Sânbenedic. — *Dl George Creț*, proprietar în Uzdin, s'a cununat cu dșóra Anastasia E. Țințariu din Petruvosila. — *Dl Valeriu Mureșan*, absolvent de teologie al diecesei de Gherla, în 16 octombrie s'a cununat cu dșóra Elisabeta Miron în Telciu. — *Dl George Kádasi*, absolvent de teologie, s'a logodit cu dșóra Maria Ajaki, fiica dlui Ioan Ajaki, preot gr.

c. în Domahida, comitatul Sătmar. — *Dl Aurel Decei* notar în comuna Aciliu, s'a logodit cu dșóra Maria Arseniu în Gura-riului.

Știri personale. *Regele Carol* împreună cu prințul Ferdinand, însoțiți de doi adjutanți, au plecat în Germania. — *Dl Paul Fășie*, jude la tribunalul din Szolnok, a fost transferat în urmarea cererii sale, în aceeaș calitate la tribunalul r. din Oradea-mare. — *Dl dr. Enea Draia* din Abrud a făcut censura de avocat la tabla reg. din Tergul-Mureșului. — *Dl dr. Leon Scridon*, fost vice-notar comitatens în Bistrița-Năsăud, a fost ales de către congregațiunea comitatensă prim vice-notar. — *Dl Iuliu Coroian*, avocat în Cluș, va apără pe dl dr. Vasile Lucaciu în procesul de presă, care se va pertractă la 12 novembre în Dobrițin. — *Dl Stefan Muntean* a fost numit practicant cu diurnă la tabla reg. din Seghedin.

Societatea pentru cultura și literatura română în Bucovina. Comitetul societății a ținut la 8 octombrie ședință, în care — după cum aflăm din «Gazeta Bucovinei» — între altele s'a raportat, că consiliul școlar al țerii admite broșura a X-a din «Biblioteca pentru tinerimea română» edată de Societatea pentru cultura și literatura română; acésta broșură conține 31 poezii de V. Alecsandri, pentru usul școlélor poporale. Comitetul a predat consiliului școlar 500 de esemplare din broșura amintită, cu rugarea de a le împărți gratuit pe la școlele poporale. Secretarul a comunicat, că comisiunea didactică, numită de către ministerul de culte pentru stabilirea ortografiei române pentru usul școlélor din Bucovina, a înaintat elabóratele sale cu care și comitetul se declară de acord.

Conferința naționalităților în Viena. Mai multe diare anunță, că în luna viitoare se va ține o conferință a naționalităților din Austro-Ungaria, la care vor luá parte reprezentanți ai românilor din Ungaria și Bucovina, apoi trimiși sërbi, croaiți, sloveni, celi, ruteni și slovaci. Ideea fundamentală a programei va fi schimbarea de drept public a monarhiei dualiste într'o monarhie federalistă, cu Viena ca teritoriu separat al federațiunii.

Necrológe. *Baronésa Elena Popp*, vėduva baronului Ladislau Basiliu Popp, a încetat din viėtă la Slatina în Marmăția, la ginere-seu dl Vasile Jurca, luni în 5/17 l. c. — *Veronica Socolean* n. Onciul, sora profesorului de universitate din Cernuți Isidor cav. de Onciu, a murit acolo la 9 octombrie în etate de 55 ani. — *Silvia M. Montani* n. Răduț, vice-protopopésă gr. c. în Zlatna, a murit la 6 octombrie în etate de 36 ani. — *Moise Pop*, cantor în Șard, părintele dlui Traian H. Pop, a încetat din viėtă la 16 octombrie, servind treideci de ani. — *Dl Dimitrie Onciul*, protopresbiter gr. or. al districtului Vircov, a încetat din viėtă la Cernăuți, în etate de 62 ani.

OGLINDA LUMEI.

Regina României tot bolnavă. «Post» și «Gazeta Crucii» din Berlin anunță că șcirile asupra stării sănătății M. S. reginei României sînt puțin satisfăcătoare; acésta stare, este adevėrat, nu s'a înrėutățit, dar nu prezintă nici un semn de îmbunătățire. — Majestatea Sa va continuá să remăe la castelul Segenhaus lângă Neuwied. Pe de altă parte diarul «Secolo» din Milano primeșce o depeșă din Viena, prin care i se anunță, că regina Elisabeta a României, fiind încă destul de suferindă, va

petrece ierna in Italia, impreună cu fratele augustei suverane, principele de Wied; acesta a și plecat in spre Milano, ca să aranjeze cele necesare pentru primirea reginei României.

Fata lui Tolstoi. Se știe, că genialul romanțier, contele Tolstoi, e cel mai mare iubitor al tȃranilor pentru cari sacrifică in tot anul o mare parte din veniturile sale. Aceeaș inimă generoasă o are și fata lui. O femeie invȃtată, cu numele Isabel Hapgood, care a vizitat odată pe Tolstoi la moșia sa — istoriseșce in privința acēsta următoarele: — O țȃrancă eră greu bolnavă. Satul eră bătuit de o epidemie. Contesa Tolstoi aușind de acēsta, s'a dus in ȃiua aceea la cȃmp și a lucrat ea la fȃn in locul bolnavei. Tȃtă munca nu eră plătită pe ȃi decât cu un franc. M'am dus și eu să o vȃd. Eră o cȃldură de 40 de grade. Sȃrele ardea grozav, pȃmȃntul eră uscat ca pȃtra. Am aflat pe contesă șeșȃnd la umbra unui pom și bȃnd ceaiu. Ea așteptă pe o țȃrancă care se dusesse in sat să lȃpteze bȃiatul ei cel mic. Am rugat pe contesa să vie acasă. Ea inse n'a voit «Nu me duc, a ȃis ea — vȃd că țȃrarcă nu pȃte veni; pȃte i s'a bolnăvit bȃiatul; acum trebuie să lucrez de 2 ori mai mult, cȃci trebuie să-i implinesc și locul 'ei și al celei bolnave. Astfel contesa a muncit tȃtă ȃiua adunȃnd fȃn cu furca și cu grebla și făcȃnd cȃpiți. Din cauza acēsta ea e fȃrte iubită de poporație ca și tatăl ei și, familia Tolstoi nu schimbă acēstă iubire cu o corȃnă de imperat.

Viețe lungi. In ȃiarul «Novoe Obozrenie» se anunță mȃrtea unui bȃtrȃn in Tiflis in etate de 194 ani. Acest anunț pȃrȃu așă de curios directorulni de oficiu al statisticei din Berlin, încȃt îl făcȃ să scrie comitetului de statistică din Transcaucasia rugȃndu-l să-i dea informații asupra vieții acēstui bȃtrȃn fenomenal. Din informațiile primite s'a constatat că faptul este adevȃrat și că bȃtrȃnul in chestie, care se numeșce Tko Mardenoff, s'a nȃscut la 1727 in districtul Wladikawkas. Tko Mardenoff avea memoria fȃrte lucidă și istorisiă fapte care se intȃmplaseră inainte de otrȃvirea impȃrȃtesei Catearina II. Dar longevitatea eră in familia sa, cȃci el a lȃsat o vȃduvă de 120 ani. Mardenoff avȃ 18 bȃeți și 3 fete. Penultimul seu fiu a murit in etate de 93 ani, și cel mai mare copil al seu trȃeșce și are vȃrsta de 102 ani. Aceste exemple de longevitate nu sȃnt așă de rare. Bucher in cartea sa asupra lungimei vieții omenēșci citezȃ pe Maria Piron, o franceză, care a murit in 1838 in etate de 158 ani; Srina Randakoff din Odessa, mȃrtă de 168 ani; contesa Demond, irlandeză, care a murit de 145 ani și care la acea etate își pusese pentru a treia ȃră dinți falși.

O figură de cȃră. Intr'un orașel din Germania s'a petrecut deuaȃi următoarea scenă fȃrte hazlie: Eră ȃi de bȃlcu. In mijlocul pieței se sflă intre altele și o panoramă, inaintea cȃreia eră grȃmădită o mulțime de lume. Omenii cȃscău mai cu sȃmă gura la o frumoasă figură de cȃră, al cȃrei cap se mișcă incet in drȃpta și in stȃnga. Figura un adevȃrat cap de operă, eră așeȃdată in afară, lȃngă tejhȃua panoramei. Intr'o sȃră, dȃ să intre in panoramă o femeie grasă venită la bȃlcu dintr'un orașel din apropiere. In momentul acela, proprietarul dȃ la o parte vȃlul, care acoperiă figura și acēsta incede să-și facă mișcările ei obicinuite. Femeia cum vede figura, remȃne in loc ca inlemnită, se uită lung la ea și incede să strige: «Aoleo, Isuse Christȃse, asta-i Kathi care a fost servitȃre la noi și am dat-o

afară, fiind că avea obiceiul să fure!» Apoi, intȃrcȃndu-se spre figură, ȃise: «Bine Kathi, așă ai ajuns? Fie-ȃi rușine obrazului să-ȃi fie, fată stricată ce ești!» Efectul acēstor vorbe a fost fȃrte curios. Lumea adunată acolo vȃdȃ spre marea ei mirare, cum figura incede să schimbe la fete, să devie cȃnd roșie cȃnd verde la față. Se pȃrea că figura voiă să se ascundă. Proprietȃreșă panoramei sȃrȃi repede și trase peste ea o perdea mare. De atunci — de și bȃlcu ține și acum — panorama din acel oraș a remas fȃră figura aceea frumoasă, care nu eră alt cineva decȃt servitȃrea Kathi.

DESCOPERIRI ȘI INVENȚIUNI.

Acoperișuri bitumale. Un german din marea ducat de Baden a inventat un nou fel de inveliș al caselor. Invenția este fȃrte simplă și originală, ea consistă in a inveli casele nu cu șindrilă seu olane, nici cu tȃnchea, ci cu un fel de bitum ca și un vulgar pavagiu de stradă. Acest sistem aprobat de cȃteva autorități locale cari l'au intrebunțat pentru edificiile lor publice, este dupȃ cum se pare, fȃrte practic, asfaltul fiind un izolator probat. Prin el nu vor mai fi masarde focare de cȃldură in timpul verei, ghițare iȃrnă și de o umiditate nesȃnȃtoasă in timpul perȃodei de ploii persistente.

Apă in lună. Doctorul Weinek, dela observatorul din Praga, a izbutit a obține fotografia lunei de 3 metrii diametru, pe care se pot vedȃ niște linii necunoscute pȃnă acum și cari de sigur trebuie să fie niște rȃuri. Ar fi intr'adevȃr estraordinar, decȃ aparatele fotografice — cari cu drept cuvȃnt s'au numit retinele din ochii invȃțașilor — ar reușit să probeze că, contrariu afirmațiunilor astronomilor, există apă pe suprafața satelitelor nȃstre. Apă in lună! Atunci de sigur va fi și o atmosferă, și o vegetație și... locuitori!

Mai nou.

Adunarea din Brașov a Societății pentru fond de teatru român, convocată pe 6 noiembrie st. n., nu se va ține, cȃci din cauza colerei poliția de acolo numai cu acea condiție ar fi putut să o concȃdă, decȃ toți cei ce s'ar fi duș la Brașov, s'ar fi supus unei carantine de 5 ȃile, ceea ce ar fi făcut imposibilă intrunirea.

Cȃlindarul sȃptȃmȃnei.

ȃiua sȃpt.	Cȃlindarul vechiu	Cȃlind. nou	Sȃrele
Dumin. a 20 dupȃ Rusali, Ev. dela Luca c. 7. gl. 3, a inv 9.			res. ap.
Dȃminecȃ	11†† Apost. Filip	23 Severin	6 33 4 50
Luni	12†† MM. Prob si Tar.	24 Salome	6 34 4 54
Marți	13†† MM. Carp si Papil	25 Crispin	6 36 4 52
Mercuri	14†† Cuv. Parascheva	26 Arthur	6 37 4 51
Joi	15 Mart. Lucian	27 Sabina	6 38 4 49
Vineri	16 Mart. Loughin	28 Sim. si Iuda	6 40 4 47
Sȃmbȃtȃ	17 Prof. Osic	29 Narcis	6 42 4 46

Cu numerul trecut s'a inceput treiluniul oct.—dec. Rugȃm pe toți aceia, a cȃror abonamente au expirat, să binevoēșcȃ a le innoi de timpuriu. Cei ce nu mai vor să aibȃ fȃia nȃstră, să ne innapoieze nr. acesta ca să-i ștergem din registru.

Proprietar, redactor respunȃtor și editor: IOSIF VULCAN.

CU TIPARIUL LUI IOSIF LANG IN ORADEA-MARE.